

STRATEGIA

SITRAN
STRATEGIA
2022

18.12.2021

SITRa

Sisällys

Sitran strategia lyhyesti	2
Lähtökohdat Sitran strategialle	3
Näin teemme tulevaisuutta	3
Megatrendit ja toimintaympäristön analyysi.....	4
Sitran visio reilusta, kestävästä ja innostavasta tulevaisuudesta	6
Millaista vaikuttavuutta ja muutosta tavoittelemme?	6
Sitran vaikuttavuustyö	7
Teema: Kestävyysratkaisut.....	7
Teema: Reilu datatalous.....	8
Teema: Demokratia ja osallisuus	9
Toiminto: Ennakointi.....	11
Toiminto: Yhteiskunnallinen koulutus	12

Sitran strategia lyhyesti

Mikä Sitra?

Sitra on kansallisesti ja kansainvälisesti vaikuttava, vastuullinen ja riippumaton tulevaisuustalo, joka toimii ajatushautomona, kokeilujen ja toimintamallien edistäjänä ja yhteistyön vauhdittajana. Eduskunnan alaisena rahastona tulevaisuustyömme rahoitetaan eduskunnalta aikoinaan saadun peruspääoman sijoitustuotoilla.

Miksi olemme olemassa?

Rakennamme huomisen menestyvää Suomea. Se on paitsi kutsumuksemme, myös lakisääteinen tehtävämme.

Minkälaista tulevaisuutta kohti kuljemme?

Visionamme on, että Suomi menestyy rakentamalla reilua, kestävä ja innostavaa tulevaisuutta, jossa ihmiset voivat hyvin maapallon kantokyvyn rajoissa.

Minkälaista muutosta tavoittelemme?

Meillä on viisi tavoitetta, joiden eteen työskentelemme joka päivä:

1. Yhteiskunnan ja arjen ekologinen jälleenrakennus takaa maapallon kantokykyyn sopeutumisen.
2. Talous uudistuu kilpailukykyisemmäksi noudattaen kestävän ja vastuullisen kehityksen periaatteita.
3. Osallisuus ja vaikutusmahdollisuudet vahvistavat demokratiaa.
4. Tulevaisuuden mahdolliset kehityssuunnat tunnetaan Suomessa hyvin, erilaisista tulevaisuuksista keskustellaan laajasti ja tulevaisuustiedon pohjalta myös toimitaan.
5. Yhteiskunnan muutoskyky ja kyky yhteistoimintaan kasvavat.

Mitä teemme visionne ja tavoitteidemme toteuttamiseksi?

Työssämme painottuu kolme teemaa: ratkaisujen löytäminen ekologiseen kestävyyskriisiin, reilun datatalouden edistäminen sekä demokratian ja osallisuuden vahvistaminen. Talouden uudistaminen kestäväksi ja kilpailukykyiseksi nivoutuu aiempaa vahvemmin kaikkeen toimintaamme.

Tulevaisuustyömme perustana ovat ennakointi ja yhteiskunnallinen koulutus, joissa tavoitteenamme on tulevaisuustiedon ja -ajattelun sekä muutoskyvykkyyden ja yhteistoiminnan lisääminen.

TEEMA: Kestävyysratkaisut

Vahvistamme luonnon monimuotoisuutta ja vauhditamme ekologista jälleenrakentamista.

Käytännössä edistämme siirtymää kohti ympäristön tilaa parantavaa yhteiskuntaa, jossa maapallon kantokykyyn sopeutuminen on kaikille mahdollista. Kiritämme kunnianhimoista ilmastopolitiikkaa, vauhditamme reilua ja kilpailukykyistä kiertotaloutta ja kannustamme kansalaisia kestävyystoimiin.

TEEMA: Reilu datatalous

Rakennamme eurooppalaiseen arvopohjaan perustuvaa ihmislähtöistä ja reilua datataloutta

vaihtoehtoksi valtio- tai datamonopolilähtöiselle datataloudelle. Edistämme siis muutoksia talouden rakenteissa, kuten sääntelyssä ja pelisäännöissä, lisäämme yksilöiden vaikutusmahdollisuuksia datan käyttöön liittyen sekä tarjoamme käytännön työkaluja datamarkkinoilla toimiville yrityksille.

TEEMA: Demokratia ja osallisuus

Vahvistamme demokratiaa ja vaikutamme innostavan tulevaisuuden rakentamiseen.

Uudistamme ja kehitämme esimerkiksi demokratian rakenteita, toimintatapoja ja osallistumisen ja vuorovaikutuksen keinoja. Keskitymme erityisesti siihen, miten verkostomaiset toimintatavat ja algoritmi- ja datapohjaisen toiminnan ja vaikuttamisen keinot voidaan valjastaa demokratian, osallisuuden ja yhteistoiminnan tueksi.

Kenen kanssa rakennamme huomisen menestyvää Suomea?

Muutokseen tarvitaan meitä kaikkia. Työmme ja tavoitteemme edellyttävät laajaa kansallista ja kansainvälistä yhteistyötä kaikilla tasoilla. Näkökulmamme ja yhteistyöverkostomme on globaali, mutta tavoittelemamme vaikuttavuus kohdistuu ensisijaisesti suomalaiseen yhteiskuntaan.

Lähtökohdat Sitran strategialle

Sitran toimintaa ohjaa Laki Suomen itsenäisyyden juhlarahastosta (717/1990). Sitra on eduskunnan vastattavana oleva itsenäinen julkisoikeudellinen rahasto, jonka hallintoa valvoo ja toiminnan periaatteista päättää eduskunnan valitsema hallintoneuvosto. Sitran rooli yhteiskunnallisena vaikuttajana on toimia vastuullisena, riippumattomana tulevaisuusorganisaationa.

Sitrasta annetun lain mukaan rahaston tavoitteena on edistää Suomen vakaata ja tasapainoista kehitystä, talouden määrällistä ja laadullista kasvua sekä kansainvälistä kilpailukykyä ja yhteistyötä toimimalla erityisesti sellaisten hankkeiden toteuttamiseksi, jotka vaikuttavat kansantalouden voimavarojen käyttöä tehostavasti tai tutkimuksen ja koulutuksen tasoa kohottavasti taikka jotka selvittävät tulevaisuuden kehitysvaihtoehtoja.

Sitran asemaa julkisena toimijana ja Sitran hallintorakennetta on viime aikoina uudistettu merkittävällä tavalla lakiin tehdyillä muutoksilla (1366/2018 ja 1553/2019).

Ydintehtävämme on: Sitra rakentaa huomisen menestyvää Suomea

Ydintehtävä kertoo tiiviisti, miksi olemme olemassa. Visio avaa, millainen on näkemyksemme toivotusta tulevaisuudesta. Strategia on suunnitelmamme ydintehtävän ja vision toteuttamiseksi. Vaikuttavuustavoitteet kuvaavat valintojamme siitä, millaisia yhteiskunnallisia muutoksia pyrimme saavuttamaan. Strategiset painopisteet puolestaan täsmentävät sitä, mihin toimintaamme käytännössä suunnataan. Arjessa strategiaamme toteutetaan kolmen laajemman projektikonaisuuden eli teeman sekä kahden toiminnon voimin. Sitran toimintaa ja valintoja ohjaava kokonaisuus avataan tässä strategiadokumentissa.

Näin teemme tulevaisuutta

Sitra on vahvasti visio- ja strategiaohjautuva tulevaisuustalo. Ennakointi- ja strategiatyömme on jatkuvaa. Visio ja strategia rajaavat ja ohjaavat sitä, millaista yhteiskunnallista vaikuttavuutta tavoittelemme ja mihin toiminnassamme keskitymme.

Tavoitteemme on, että Sitra on kansallisesti ja kansainvälisesti vaikuttava, vastuullinen ja riippumaton tulevaisuustalo, joka toimii ajatushautomona, kokeilujen ja toimintamallien edistäjänä sekä yhteistyön rakentajana.

Reilun ja kestäväen tulevaisuuden rakentaminen edellyttää kokonaisvaltaisia, systeemisiä muutoksia. Sitralla on hyvät mahdollisuudet tällaisten muutosten käynnistämiseen, koska tulevaisuustalon keinovalikoima on laaja ja yhteiskunnallinen muutososaaminen vahvaa. Luomme edellytyksiä tulevaisuuden hyvinvoinnille ja kestäväällä kehitykselle siten, että käynnistämme ja vauhditamme toimintamallien, rakenteiden ja eri toimijoiden vuorovaikutuksen samanaikaista muutosta. Tuotamme tietoa ja nostamme julkiseen keskusteluun kestäväen hyvinvoinnin kannalta keskeisiä näkökulmia ja esitämme vaihtoehtoisia ratkaisuja. Toteutamme ja rahoitamme kokeiluja, joiden avulla toimenpiteiden ja ratkaisujen hyödyllisyyttä voidaan ennakoida, tutkia ja kehittää käytännössä. Kun asenteiden ja ajatusmallien muutokset yhdistyvät käytännön ratkaisuihin, avautuu mahdollisuus pysyvämpiin, aidosti kestäväää hyvinvointia tuottaviin muutoksiin.

Sitran tehtävä ja tavoittelemamme vaikuttavuus edellyttävät meiltä laaja-alaista kansallista ja kansainvälistä yhteistyötä ja kaikki sidosryhmät ovat Sitran potentiaalisia muutoksumppaneita. Suomi on osa keskinäisriippuvaista maailmaa ja siten toimintamme lähtökohtana on globaali perspektiivi. Sitran tavoittelema vaikuttavuus kohdistuu kuitenkin ensisijaisesti suomalaiseseen yhteiskuntaan. Uuden ajattelun, toimintamallien ja ratkaisujen

luominen ja käyttöönotto edellyttävät vahvaa kansainvälistä edelläkävijyyttä niin Sitralta kuin Suomelta. Riippumattomana, puolueettomana ja vastuullisena toimijana Sitra voi toimia yhteiskunnan eri tasoilla. Rakennamme kansallista ja kansainvälistä toimintaamme sen mukaan, miten voimme parhaiten edistää tavoitteitamme.

Megatrendit ja toimintaympäristön analyysi

Tulevaisuustalon strategiatyö pohjautuu ymmärrykselle tulevaisuuden mahdollisista kehityskuluista ja megatrendeistä. Megatrendit ovat useista ilmiöistä koostuvia kehityssuuntia, jotka kuvaavat muutoksen laajoja kaaria. Ne tapahtuvat usein globaalilla tasolla ja kehityssuunnan uskotaan usein jatkuvan samansuuntaisena. Megatrendit tuovat esiin toimintaympäristössä tällä hetkellä korostuvia ilmiöitä.

Alkuvuodesta 2020 koronakriisi levisi nopeasti globaaliksi ja teki aiempaa konkreettisemmin näkyväksi keskinäisriippuvaisen maailman, jossa yllätykset ja epävarmuudet lisääntyvät. Vaikutukset ovat olleet mittavia niin ihmisten arkeen, yhteisöjen ja yhteiskuntien toimintaan kuin globaalin toimintaympäristöön. Koronakriisi korostaa Sitran perustehtävää yhteiskunnallisena muutosagenttina ja keskitymme myös kriisitilanteessa reilun ja kestävän tulevaisuuden rakentamiseen strategiassa kuvattujen tavoitteiden saavuttamiseksi.

Koronakriisi saattaa kiihdyttää joitakin jo olemassa olevia muutoksia, mutta megatrendien kuvaamat kehityskulut eivät ole yhtäkkiä kadonneet minnekään. Ilmastonmuutoksen ja ekologisen kestävyyskriisin suhteen korostuvat kysymykset reilun ja nopean siirtymän toteuttamisesta. Talousjärjestelmän suhteen ollaan aiempaa valmiimpia uudelleenajatteluun. Väestörakenteen muutos näkyy vahvemmin jo lähitulevaisuudessa. Lisäksi on tarve ymmärtää muutoksia ihmisten ajatusmalleissa ja maailmankuvissa.

Yksittäisiä megatrendejä olennaisempaa on ymmärtää, mihin laajempaan kokonaisuuteen se liittyy ja miten se linkittyy muihin trendeihin. Megatrendien väliset jännitteet ja epävarmuudet kuvaavat ns. tulevaisuustilaa, kohtaa, jossa tulevaisuuden kehityssuunta on tavallista enemmän auki. Nykyhetken päätökset ja toimet vaikuttavat siihen, mihin suuntaan kehitys jatkuu: samaan kuin ennenkin, johonkin uuteen aiemmin näkymättömissä olleeseen vai jäädäänkö jännitteiseen tilaan?

Keskeinen tulevaisuuteen vaikuttava tekijä on vastauksemme ekologiseen kestävyyskriisiin – ilmastonmuutokseen, luonnon varojen ylikulutukseen, luonnon monimuotoisuuden vähenemiseen, resurssien vaihtelevaan saatavuuteen ja jäteongelmaan. Meillä on kasvava kiire ekologiselle jälleenrakennukselle, eli siirtymälle ympäristön tilaa ja ihmisten hyvinvointia parantavaan yhteiskuntaan. Seuraavat 10 vuotta ovat ratkaisevia sen kannalta, kuinka hyvin onnistumme yhteiskunnan jälleenrakentamisessa kestäväksi ja palautumiskykyiseksi sekä toisaalta sopeutumaan ilmastonmuutoksen ja luonnon monimuotoisuuden vähenemisen tuomiin muutoksiin. Siirtymällä on yhä kovempi kiire ja samanaikaisesti muutokseen liittyvät jännitteet kasvavat.

Kuva 1. Megatrendien kokonaiskuva

Ekologisen kestävyyskriisin tarkasteleminen suhteessa muihin tulevaisuuden kehityssuuntiin avaa hyvin megatrendien keskinäisiä jännitteitä. Ensimmäinen jännite liittyy tasapainoiluun nopeiden päätösten ja osallisuuden ja demokratian vahvistamisen välillä. Tilanteen tekee haastavaksi valtasuhteiden monisolmuistuminen, eli vallan määrittäminen verkostoissa, muun muassa taloudellisen, teknologisen ja kulttuurisen vuorovaikutuksen määrän suhteen. Yhteiskuntajärjestelmät ovat koetuksella sen suhteen, mikä niistä tarjoaa parhaimman tavan vastata ekologiseen kestävyyskriisiin ja monimutkaisen maailman haasteisiin. Osa kokee demokratian liian hitaaksi ja etäiseksi tavaksi päättää asioista tilanteessa, jossa aika loppuu kesken. Globaalilla tasolla vahvojen johtajien toivotaan tuovan yksinkertaisuutta hämmäntävään tilanteeseen, mutta toisaalta myös ruohonjuuritason vaikuttaminen on nousussa.

Toinen jännite liittyy siirtymän reiluuteen: miten tasapainotella nopeiden toimien ja eriarvoisuuden vähentämisen kesken? Väestö ikääntyy ja muuttuu taustoiltaan, mahdollisuuksiltaan ja tavoiltaan yhä monimuotoisemmaksi. Samalla nähdään näkemysten kärjistymistä, vahvaa vastakkainasettelua ja kaipuuta rakentavaan arvokeskusteluun. Teknologian, alueellisen jakautumisen ja muuttuvan työelämän tuomat eriarvoistumisen uudet muodot ja ekologinen jälle- rakennus edellyttävät jatkuvaa osaamisen kehittämistä ja uudenlaisia ajattelumalleja. Ratkaisevaa on, miten onnistumme uudistamaan kulttuuria, yhteiskunnan rakenteita ja esimerkiksi koulutusjärjestelmää sekä ehkäisemään eriarvoistumista.

Kolmas jännite liittyy talouteen ja sen rakenteisiin. Yhteisymmärrys talousjärjestelmän ongelmista liittyen muun muassa vaurauden keskittymiseen ja ympäristövaikutuksiin on kasvanut, mutta samalla sitä on kuitenkin hankala uudistaa. Pystymmekö uudistamaan talouden rakenteita riittävän nopeasti ja siirtyä tavoittelemaan ympäristön parantamista sen sijaan, että ympäristö nähdään vain taloudellisena resurssina? Ryhdymmekö täysin voimin ekologiseen jälle- rakentamiseen vai pidämmekö kiinni vanhasta?

Neljäs jännite liittyy teknologian ja datan rooliin ja siihen, kuka siitä päättää ja hyötyy. Teknologia kehittyi edelleen nopeasti sulautuen nopeasti osaksi yhteiskuntaa ja arkielämää. Dataa kertyy yhä enemmän ja sen arvo ja merkitys kasvavat. Samalla, kun

teknologia tarjoaa uusia ratkaisuja esimerkiksi energiantuotantoon tai resurssien tehokkaampaan käyttöön, se on myös johtanut energian ja resurssien tarpeen merkittävään kasvuun. On kasvava tarve arvioida, milloin teknologia auttaa ja milloin se haittaa siirtymistä jälkifossiiliseen aikaan.

Kokonaiskuva yhteiskunnallisista muutoksista ja jännitteistä saattaa näyttää haastavalta, jopa pelottavalta. Kuitenkin jo se, että on tunnistettavissa jännitteitä, kertoo siitä, että tulevaisuuteen voi vaikuttaa. Voimme löytää uusia keinoja vahvistaa demokratiaa, tehdä nopeita päätöksiä ja uudistaa yhteiskuntaamme. Samalla voimme varmistaa sen, että kaikki saavat äänensä kuuluviin ja siirtymästä tulee reilu. Uudistuva talousjärjestelmä voi tukea ympäristön tilan paranemista ja hyvinvointia pidemmällä aikavälillä ja teknologia voi oikein hallinnoituna tarjota ratkaisuita. Tarjolla on kokoelma toisenlaisia tulevaisuuksia, jotka voivat olla monin tavoin parempia. Se, millaiseen tulevaisuuteen päädyimme, riippuu nykyhetken valinnoista ja toimista.

Sitran visio reilusta, kestävästä ja innostavasta tulevaisuudesta

Millaista huomisen menestystä Suomea haluamme rakentaa ja miten vastaamme megatrendien esiin nostamiin haasteisiin? Sitran visio 2035 pohjautuu vuosina 2016–2018 tehtyyn laajaan visiotyöhön hyvinvoinnin seuraavasta erästä. Vuoden 2020 aikana visiota on päivitetty ja kiteytetty.

Sitran visio on, että Suomi ja suomalaiset menestyvät rakentamalla reilua, kestävä ja innostavaa tulevaisuutta, jossa ihmiset voivat hyvin maapallon kantokyvyn rajoissa.

Hyvinvoinnin perustana ovat pohjoismaiset ihanteet yhdistettynä eurooppalaiseen arvopohjaan: yhdenvertaisuus, tasa-arvo, luonnon arvostus, laaja-alainen sivistys, oikeusvaltioperiaate, demokratia sekä reiluus. Ratkomme yhteisiä globaaleja haasteita monenkeskisessä kansainvälisessä yhteistyössä ja kansainvälisyys luo meille vakautta ja vaurautta.

Kestävä hyvinvointi perustuu ekologisesti kestäväälle, kilpailukykyiselle ja reilulle taloudelle, joka luo kestävä kasvua ja uusia tasa-arvoisia mahdollisuuksia ihmisille, yrityksille ja kaikille yhteiskunnan toimijoille. Yksittäisille ihmisille tämä tarkoittaa esimerkiksi sitä, että jokaisella on mahdollisuus oppia uutta ja kehittyä läpi elämän. Innovatiivinen teknologia tukee ihmisten ja ympäristön hyvinvointia.

Kestävä hyvinvointi rakentuu myös demokratiasta ja osallisuudesta, jotka edistävät kansalaisten luottamusta toisiinsa, yhteiskunnan eri toimijoihin ja tulevaisuuteen. Demokratian ydinarvoja on vihapuheesta vapaa sananvapaus, joka varmistaa moniäänisen ja elinvoimaisen yhteiskunnallisen keskustelun. Viheliäisiä ongelmia ratkovat yhdessä poliittiset päättäjät ja kansalaiset, julkinen ja kolmas sektori ja elinkeinoelämä sekä tiede ja tutkimus.

Reilun ja kestävä tulevaisuuden rakentaminen vaatii tietoa ja osaamista, innostusta, rohkeita päätöksiä ja laajaa yhteistyötä. Sitran tulevaisuustyö luo pohjaa näille kaikille ja sitä tehdään kaikkien suomalaisten hyödyksi. Sitran toiminnan tavoitteena on, että Suomi on vuonna 2035 reilu, kestävä ja uudistumiskykyinen. Tulevaisuus tehdään yhdessä.

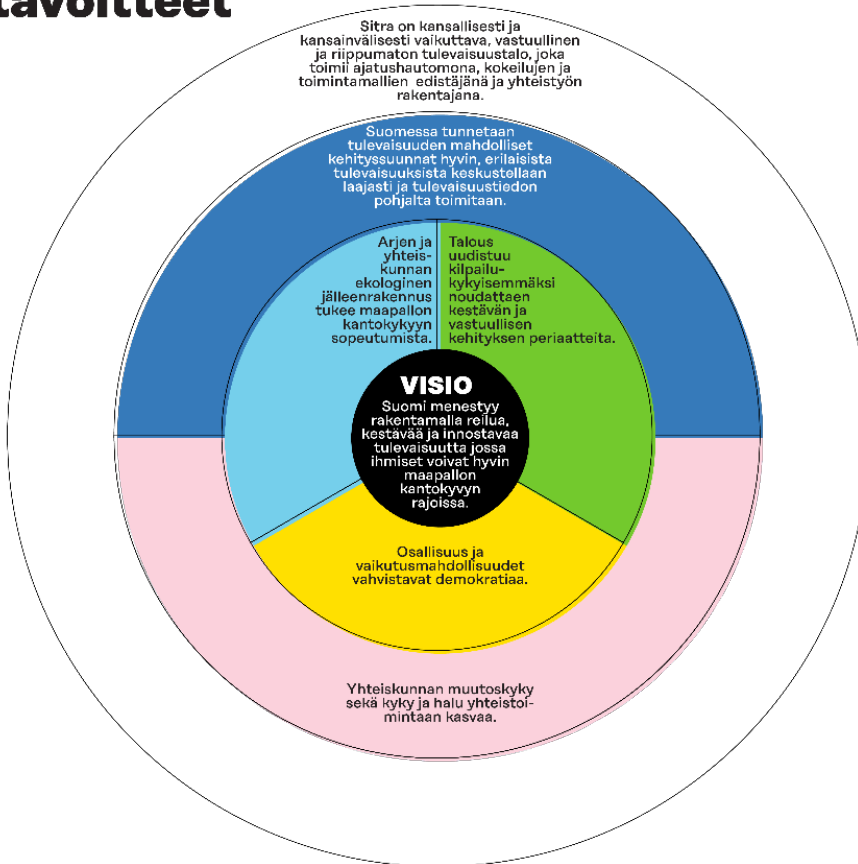
Millaista vaikuttavuutta ja muutosta tavoittelemme?

Vaikuttavuustavoitteet kuvaavat, millaiseen yhteiskunnalliseen vaikuttavuuteen ja muutoksiin toiminnallemme pyrimme, eli miten edistämme visiomme toteutusta. Strategiset painopisteet puolestaan täsmentävät sitä, mihin toimintaamme käytännössä

suunnataan. Vaikuttavuustavoitteet ja painopisteet ovat yhteisiä kaikelle työllemme ja edistämme niitä projekteissa ja hankkeissa erilaisin painoituksin.

Strategiamme keskiössä säilyy ratkaisujen löytäminen ekologiseen kestävyyskriisiin, ja uutena painopisteenä tässä työssä on monimuotoisen luonnon vahvistaminen. Talouden uudistaminen kestäväksi ja kilpailukykyiseksi näkyy strategisissa valinnoissamme aiempaa selkeämmin ja toimintaamme läpileikkaavasti. Edistämme reilua datataloutta jatkossa uuden teeman puitteissa. Lisäksi käynnistämme uuden teeman, joka keskittyy demokratian ja osallisuuden vahvistamiseen. Tulevaisuustieto ja -ajattelu sekä muutосkyvykkyyden ja yhteistoiminnan lisääminen luovat myös jatkossa vankan pohjan yhteiskunnalliselle muutostyöllemme ja reilun ja kestäväen tulevaisuuden rakentamiselle.

Vaikuttavuustavoitteet

Painopisteet

- Monimuotoinen luonto hyvinvoinnin edellytyksenä
- Kestävä ja reilu ekologinen jälleenrakentaminen
- Suomi reilun ja kestäväen datatalouden suunnannäyttäjäksi
- Kansalaiset ja verkostot osallistumisessa ja päätöksentekoon vaikuttamisessa
- Teknologia ja algoritmit demokratian tueksi
- Tulevaisuustiedon tuottaminen yhteiskunnallisilla ennakoinnilla ja analyysillä
- Kansallisen tulevaisuusajattelun ja -kyvykkyyden vahvistaminen
- Yhteistyö ja vuoropuhelu ovat tulevaisuustiedon ja tulkinnan ytimessä
- Yhteiskunnallisen muutосkyvykkyyden edistäminen ja kouluttaminen
- Osallisuuden mahdollistaminen yhteiskunnallisten ongelmien ratkaisemisessa

Kuva 2. Sitran vaikuttavuustavoitteet ja strategiset painopisteet

Sitran vaikuttavuustyö

Vision ja vaikuttavuustavoitteiden pohjalta on valittu kolme strategista teemaa, joissa toimimalla Sitran yhteiskunnallinen osaaminen ja voimavarat ovat parhaassa käytössä. Sitran teemoja ovat *Kestävyysratkaisut*, *Reilu datatalous* sekä *Demokratia ja osallisuus*. Lisäksi vaikuttavuustavoitteita edistetään *Ennakoinnissa* ja *Yhteiskunnallisessa koulutuksessa*.

Teema: Kestävyysratkaisut

Lisäämme hyvinvointia vahvistamalla luonnon monimuotoisuutta ja vauhdittamalla reilua ja kestävää ekologista jälleenrakennusta.

Miksi tämä on tärkeää?

Luonnon hyvinvointi on kaiken elämän perusta. Siksi luontokato, ilmastokriisi, luonnonvarojen ylikulutus ja ympäristön pilaantuminen ovat ihmiskunnan kohtalonkysymyksiä. Nämä haasteet ovat sidoksissa toisiinsa ja niitä pitää ratkaista yhdessä. Tietoa juurisyistä on runsaasti ja ratkaisujakin on olemassa laajalti. Ymmärryksen ja hyväksynnän rakentaminen on kuitenkin laajassa mittakaavassa vasta alussa.

Ekologisten haasteiden ratkaisemiseksi tarvitsemme kunnianhimoisia systeemiä muutoksia. Se tarkoittaa esimerkiksi talouskasvun ja luonnonvarojen ylikulutuksen irtikytkentää. Samanaikaisesti on vahvistettava sopeutumistamme, sillä kaikkia negatiivisia vaikutuksia ei enää pystytä hillitsemään. Kunnianhimoisten politiikkatoimien lisäksi tarvitsemme sekä julkisen ja yksityisen sektorin että kansalaisten keskuudessa laajempaa tukea ja ratkaisujen käyttöönottoa, jotta voimme hillitä haitallista ja vahvistaa myönteistä kehitystä. Kestävyysratkaisujen kehittäminen ja kansantaloudellisten voimavarojen tehokas käyttö parantavat Suomen kilpailukykyä sekä sopeutumis- ja palautumiskykyä.

Tavoitteet

Kestävyysratkaisut-teeman työssä vahvistetaan siirtymää kohti ympäristön tilaa parantavaa yhteiskuntaa, jossa maapallon kantokykyyn sopeutuminen on kaikille mahdollista.

Mitä teemme?

Teeman työtä ohjaavat erityisesti strategiset painopisteet:

- Monimuotoinen luonto hyvinvoinnin edellytyksenä
- Kestävä ja reilu ekologinen jälleenrakentaminen

Työmme uusia painopisteitä ovat monimuotoisen luonnon vahvistaminen ja kestävä ja reilu ekologinen jälleenrakentaminen. Samalla myös edistämme sopeutumista ekologiseen kestävyyskriisiin. Tuomme esille uudistavan talouden keinoja ja teknologioita, jotka suojaavat ja vahvistavat monimuotoista luontoa. Tuemme suomalaisen osaamisen kehittymistä ja siirtymän kannalta lupaavien innovaatioiden esilletuomista. Kehitämme toimintaympäristöä, missä maapallon kantokyvyn kannalta kestävä liiketoiminta on aina kilpailukykyisintä.

Kiritämme kunnianhimoista ilmastopolitiikkaa, vauhditamme reilua ja kilpailukykyistä kiertotaloutta ja kannustamme kansalaisia kestävyystoimiin. Euroopan unioni on tärkeä arena ja vipu, jonka puitteissa ja kautta tehostamme muutosta kansainvälisesti.

Teema: Reilu datatalous

Uudistamme taloutta rakentamalla eurooppalaiseen arvopohjaan perustuvaa ihmislähtöistä ja reilua datataloutta vaihtoehdoksi valtio- tai datamonopolilähtöiselle datataloudelle.

Miksi tämä on tärkeää?

Digitaalinen arkemme synnyttää dataa, jonka jalostaminen tiedoksi vaatii yrityksiltä monipuolista osaamista ja resursseja, mutta myös mahdollistaa yrityksille innovoinnin. Datatalous on aikaisessa kehitysvaiheessa ja sitä tukee EU:n yleinen tietosuojasetus (GDPR), mutta sen käytännön hyödyt ovat jääneet vähäisiksi yksilölle ja yrityksille. Tällä hetkellä suurimpina esteinä sujuvalle datataloudelle on tietojen yhteen toimimattomuus eri järjestelmissä, tiedon keskittyminen yksittäisille toimijoille, puutteet datan saatavuudessa ja yksilöiden rajalliset vaikutusmahdollisuudet. Euroopan komissio on linjannut Euroopan digitaalista tulevaisuutta kolmessa keskeisessä tiedonannossa, jotka liittyvät digitaaliseen strategiaan ja sen osana Euroopan datastrategiaan sekä keinoälyn eettiseen käyttöön.

Tavoitteena on ihmisten hyväksi toimiva teknologia, oikeudenmukainen ja kilpailukykyinen talous sekä avoin, demokraattinen ja luottamukseen perustuva kestävä yhteiskunta.

Tavoitteet

Toimimalla Euroopan viisivuotisen datastrategian toimeenpanon ytimessä, voimme vaikuttaa Suomen kilpailukykyyn kannalta edullisesti toimenpiteisiin, regulaatioon ja erityisesti yhteisiin pelisääntöihin. Sitrassa aiemmin tehty työ yksilöiden voimaannuttamiseksi datapohjaisten palveluiden käyttöön ja erityisesti suomalaisten yritysten liiketoiminta- ja ekosysteemiosaamisen kehittäminen skaalataan koko Eurooppaan. Tämä tapahtuu hyödyntämällä sidosryhmäverkoston olemassa olevia hankkeita ja toimimalla reilua datataloutta edistävien verkostojen verkostona, joka tuo yhteen eri maiden yhteiskunnallisia päättäjiä, kansalaisjärjestöjä ja edelläkävijäyrityksiä.

Reilu datatalous -teema edistää talouden uudistumista entistä kilpailukykyisemmäksi noudattaen kestävän ja vastuullisen kehityksen periaatteita. Valtio- tai datamonopolyyrityslähtöiset datatalousmallit tulee uudistaa ihmislähtöisiksi mahdollistavan regulaation ja yhteisten pelisääntöjen avulla.

Tavoitteena on lisäksi luoda sekä yksilöille että yrityksille uusia työkaluja digitaalisen tulevaisuuden hallintaan ja siitä hyötymiseen. Yrityksille tämä tarkoittaa liiketoiminta- ja ekosysteemimalleihin sekä teknologiataitoihin liittyvien konseptien hyödyntämistä, yksilöille taas tietoisuuden nostamista sekä parempia vaikutusmahdollisuuksia digitaalisten palveluiden käytössä.

Mitä teemme?

Teeman työtä ohjaa erityisesti strateginen painopiste:

- Suomi reilun ja kestävän datatalouden suunnannäyttäjäksi

Painopistettä toteutetaan esimerkiksi seuraavilla kokonaisuuksilla:

- Sektorirajat ylittävän datatalouden hallintamallin kehittäminen
- Reilun datatalouden kriteeristön kehittäminen ja luottamus kilpailuetuna
- Yhteistyö eurooppalaisten innovaatioekosysteemien kanssa
- Datamarkkinoiden uudistuminen kestäviksi ja kilpailukykyisiksi
- Yhteistyö Kestävyysratkaisut-teeman kanssa esimerkiksi valmistavan teollisuuden ja vihreän kehityksen käytännön ongelmien esilletuomisessa ja ratkomisessa datastrategian mukaisesti.

Reilu datatalous -teemassa edistämme systeemisiiä muutoksia muuttamalla rakenteita, parantamalla yksilöiden vaikutusmahdollisuuksia datataloudessa sekä tuomalla runsaasti käytännön työkaluja yrityksille ja eri rooleissa yrityksissä toimiville yksilöille.

EU:n digitaalistrategian mukaisesti luomme teemassa pohjaa tulevaisuuden menestyville digitaalisille palveluille, jotka tuottavat arvoa ihmisille, yrityksille ja yhteiskunnalle.

Jotta yksilöt voivat kehittyä aktiivisiksi datatalouden toimijoiksi, tulee tavoitteena olla, että eurooppalaiset kansalaiset ovat datalukutaidoiltaan maailman huippuluokkaa. Dataan liittyvää osaamista tarvitaan julkisen hallinnon eri aloilla ja yritysmaailmassa – niin lainsäädännössä, liiketoiminnassa, käyttäytymistieteissä, mediassa kuin teollisuudessaakin.

Teema: Demokratia ja osallisuus

Vahvistamme demokratiaa siten, että kaikilla Suomessa on mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa innostavan tulevaisuuden rakentamiseen.

Miksi tämä on tärkeää?

Liberaalia demokratiaa ja kansanvaltaisia toimijoita haastetaan 2020-luvun alkaessa monella tavalla niin Suomessa kuin maailmalla. Suomen sotien jälkeinen menestystarina on perustunut suomalaisten luottamukseen toisiinsa ja yhteiskunnan instituutioihin. Paras tapa ylläpitää luottamusta ja tulevaisuuden uskoa sekä käsitellä monimutkaistuvan maailman aiheuttamia jännitteitä on laaja ja tasavertainen kansalaisten osallistuminen yhteiskunnan kehittämiseen. Euroopan unionin päätökset vaikuttavat Suomen lainsäädäntöön. Siksi on tärkeää, että kansalaiset kokevat voivansa vaikuttaa yhteiseurooppalaiseen sääntelyyn. Meidän tulee varmistaa, että vakaa demokratiakehitys ja toimiva oikeusvaltio ovat Suomen vahvuuksia myös jatkossa. Kansalaisten osallistumis- ja vaikutusmahdollisuudet ovat keskiössä, kun rakennetaan luottamusta datatalouteen ja siirtymässä reiluun ja kestäväan yhteiskuntaa.

Tavoitteet

Demokratia ja osallisuus -teeman tavoitteena on, että kansalaisten osallisuus- ja vaikutusmahdollisuudet vahvistavat demokratiaa ja tukevat oikeusvaltioperiaatteiden toteutumista. Tavoitteena on vahvistaa demokratiaa siten, että kansalaiset voisivat olla aktiivisia toimijoita sekä turvata yhteiskunnan muutoskykyä ennakoivasti.

Tavoitteena on lisätä ymmärrystä uusien yhteiskunnallisten jakolinjojen luonteesta ja kehittää uusia näkökulmia ja toimintamalleja sosiaalisen kestävyden ylläpitämiseksi ja parantamiseksi 2020-luvun viestintä- ja vaikuttamisympäristössä. Yksi keino tähän on demokratian ydinarvoihin kuuluva sananvapaus, joka turvaa moniäänisen ja elinvoimaisen yhteiskunnallisen keskustelun sekä luo kansalaisille mahdollisuuksia osallistua yhteisen tulevaisuuskuvan rakentamiseen.

Mitä teemme?

Teeman työtä ohjaavat erityisesti seuraavat strategiset painopisteet:

- Kansalaiset ja verkostot osallistumisessa ja päätöksentekoon vaikuttamisessa.
- Teknologia ja algoritmit demokratian tueksi

Verkostojen valta yhdistettynä datan, informaation ja tiedon merkityksen kasvuun keskeisinä tuotannontekijöinä vaikuttavat talousjärjestelmien ja jopa yhteiskuntajärjestelmien muutoksiin tavalla, jota on vaikeaa ennakoita. Jännite vanhan vallan toimintamallien (hierarkiat ja instituutiot) ja uuden vallan (verkostot) toimintatapojen ja hallintomallien välillä kasvaa. Meneillään oleva siirtymä analogisen ajan demokratiasta digitaaliseen edellyttää demokratian toimintatapojen uudistamista ja myös varautumista uusiin ja yllättäviinkin uhkiin, kuten verkostojen manipulointi, informaatiovaikuttaminen, erilaiset hämmäntämiseen perustuvat kampanjat sekä kehitys, jota on viime aikoina nähty aiemmin vahvoissa demokratiavaltioissa. Teeman työssä voimme tuottaa uutta tietoa ja ymmärrystä verkostomaisen vallan toimintamalleista ja siitä, miten verkostomaisia toimintatapoja voidaan hyödyntää suomalaisten instituutioiden kehittämistyössä. Demokratia ja osallisuus -teeman työssä on mahdollista uudistaa ja kehittää demokratian rakenteita, toimintatapoja ja osallistumisen ja vuorovaikutuksen keinoja.

Parlamentaarinen järjestelmä, jossa poliittinen osallistuminen on rajattu puolueisiin ja kansalaisjärjestöihin ei ole kehittynyt teknologisen kehityksen kanssa samassa aikataulussa. Mikäli pyrkimyksenä on kaikkien kansalaisten yhtäläiset osallistumisen mahdollisuudet, uuden teknologian hyödyntäminen on yksi tapa, jolla osallisuuteen voidaan tuoda uusia ratkaisuja. Siten teeman toisena tärkeänä painopisteenä on luoda yhteiskuntaan laajempaa ymmärrystä algoritmi- ja datapohjaisen toiminnan ja vaikuttamisen keinoista ja etsiä ratkaisuja siihen, miten ymmärrys ihmisten käyttäytymisestä, vuorovaikutuksen uusista keinoista, teknologiasta ja algoritmeista

toimivat yhdessä ja voivat tukea demokratiaa, osallisuutta ja yhteistoimintaa. Sitra voisi tuoda erityyppisiä toimijoita yhteen, avata eettisiä kysymyksiä sekä tämän pohjalta toteuttaa erilaisia kokeiluja.

Demokratia ja osallisuus -teemaa valmistellaan keväällä 2021 siten, että projektitoiminta voi käynnistyä kesällä 2021. Valmistelussa hyödynnetään laajasti oppeja Sitran projektityöstä.

Toiminto: Ennakointi

Tuotamme tulevaisuustietoa yhteiskunnallisella ennakkoinnilla ja analyysillä sekä vahvistamme ihmisten tulevaisuusajattelua ja kykyä vaikuttaa tulevaisuuden kehityssuuntiin.

Miksi tämä on tärkeää?

Epävarmassa ja yllätysten täyttämässä maailmassa ennakkoinnin rooli korostuu. Ennakoinnilla voidaan lisätä ymmärrystä tulevaisuuden erilaisista mahdollisista kehityskuluista, parantaa ihmisten ja yhteiskuntien valmiutta tuleville muutoksille sekä vahvistaa uskoa tulevaisuuteen. Yhteiskunnallinen uudistuminen edellyttää tulevaisuusajattelun ja -keskustelun lisäämistä ja laajentamista, tulevaisuustiedon parempaa hyödyntämistä sekä keskustelujen ja näkökulmien avartamista kokonaiskuvasta ja asioiden välisistä suhteista.

Tavoitteet

Tavoitteenamme on, että Suomessa tunnetaan tulevaisuuden mahdolliset kehityssuunnat hyvin, erilaisista tulevaisuuksista keskustellaan laajasti ja tulevaisuustiedon pohjalta toimitaan. Lisäksi työskentelemme yhteiskunnan muutoskyvyn kasvattamiseksi. Ennakointi- ja tulevaisuustiedolla ja sitä analysoimalla ja tulkitsemalla tuemme laaja-alaisesti Sitran vision ja vaikuttavuustavoitteiden toteuttamista, samalla niitä rakentavasti haastaen ja ymmärrystä kehittäen.

Työssämme painottuu tulevaisuusajattelun yhdistäminen muutoksentelekykyyn sekä yhteistyö ja vuoropuhelu tulevaisuustiedon tuottamisessa ja tulkinnassa. Tämä tarkoittaa, että tulevaisuusajattelun ja osaamisen vahvistamisessa ei voida nojautua vain tiedontuotantoon, vaan vaikuttavuus syntyy siitä, että tietoa hyödynnetään toiminnassa ja päätöksenteossa. Tavoitteenamme on lisätä innostusta tulevaisuutta kohtaan.

Mitä teemme?

Ennakointia ohjaavat erityisesti seuraavat strategiset painopisteet:

- Tulevaisuustiedon tuottaminen yhteiskunnallisilla ennakkoinnilla ja analyysillä
- Kansallisen tulevaisuusajattelun ja -kyvykkyyden vahvistaminen
- Yhteistyö ja vuoropuhelu ovat tulevaisuustiedon ja tulkinnan ytimessä.

Teemme yhteiskunnallista ennakointia, analysointia ja tulkintaa niin todennäköisistä tulevaisuuden kehityssuunnista ja megatrendeistä kuin yllättävistä ja uusista ilmiöistä kuten heikoista signaaleista. Nostamme julkiseen keskusteluun reilun ja kestävän tulevaisuuden edellyttämiä muutostarpeita rakenteiden, käytäntöjen sekä arvojen ja ihanteiden tasolla.

Tulevaisuustiedon hyödyntämiseksi vahvistamme tulevaisuusajattelua ja kyvykkyyttä vaikuttaa tulevaisuuden kehityssuuntiin. Tulevaisuusajattelua ja -keskustelua on tarpeen laajentaa, mihin vaikutamme edistämällä moniäänistä tulevaisuuskeskustelua. Uudistuminen edellyttää laajaa tulevaisuusorientoitunutta muutoksentelekkijöiden (ml.

päätöksentekijät) joukkoa. Arkipäiväistämme tulevaisuustietoa, lisäämme tulevaisuusajattelua ja -osaamista ja haastamme rohkeasti ja rakentavasti tulevaisuuteen liittyviä oletuksia ja ajattelumalleja. Kehitämme tulevaisuustyön lähestymistapoja ja menetelmiä ja edistämme niiden laaja-alaista käyttöönottoa.

Tuotamme ja tulkitsemme ennakointi- ja tulevaisuustietoa sekä tulevaisuustyön menetelmiä yhteistyössä ja vuoropuhelussa muutoksentekijöiden kanssa. Edistämme ja ylläpidämme moniäänistä, dialogista ennakoitinkulttuuria ja tulevaisuuskeskustelua, jolle on tarvetta epävarmuuden aikoina. Vaikuttavuuden kannalta olennaista on yhteistyö ulkoisiin sidosryhmiin, Sitran ns. ”brokering” -rooli tiedontuottajien ja käyttäjien välillä, sekä ennakoinnin ekosysteemin vahvistaminen osana kansallista ennakointiverkostoa.

Toiminto: Yhteiskunnallinen koulutus

Vahvistamme kykyä ja halua rakentaa kestävää tulevaisuutta yhdessä.

Miksi tämä on tärkeää?

Reilun ja kestäväen tulevaisuuden rakentaminen yhdessä edellyttää yhteiskunnan muutoskyvyn kehittämistä sekä ratkaisukeskeisen ja yhteistoimintaan innostavan kulttuurin luomista. Ongelmien luonne, toimintaympäristön haastavuus, muutosten nopeus ja yllätyksellisyys osoittavat aiheen tärkeyden. Monimutkaisia ongelmia ei kukaan ratkaise yksin. Sitra tukee päättäjiä ja muutoksentekijöitä yhteisen tilannekuvan rakentamisessa ja edesauttaa tapoja tunnistaa ja tarttua keskeisiin tulevaisuuden haasteisiin ja mahdollisuuksiin yhdessä.

Tavoitteet

Koulutustoiminnon tavoitteena on, että yhteiskunnan muutoskyky sekä kyky yhteistoimintaan kasvavat. Kestäväen talouspolitiikan johtamiskoulutuksen osalta toiminto tukee myös talouden uudistumista kestäväksi ja vastuulliseksi.

Mitä teemme?

Koulutustoiminnon työtä ohjaavat erityisesti strategiset painopisteet:

- Yhteiskunnallisen muutoskyvykkyyden edistäminen ja kouluttaminen.
- Osallisuuden mahdollistaminen yhteiskunnallisten ongelmien ratkaisemisessa.

Monimutkaisten ongelmien reilu ratkaiseminen ja kestäväen tulevaisuuden rakentaminen vaatii kaikkien osallisuutta (kansalaiset, organisaatiot, päätöksentekijät), yhteistä tilannekuvaa sekä luottamuksen rakentamista. Siksi työmme perustuu ihmisten verkottamiseen ja siltojen rakentamiseen eri toimijoiden välille sekä yhdessä oppimiseen ja ymmärtämiseen. Toimintatapojemme ja soveltamiemme menetelmien lähtökohtana on ymmärrys yhteiskunnallisten haasteiden kokonaisvaltaisuudesta ja systeemisydestä. Luomme monitieteisiä ja -alaisia oppimisympäristöjä, tilanteita ja prosesseja, jotka mahdollistavat yhdessä ajattelun, oppimisen ja kehittämisen. Tuloksena syntyy uutta ajattelua, kyvykkyyttä ja uusia ratkaisuja.

Yhteiskunnallisen muutoskentekokyvykkyyden kehittäminen edellyttää lähestymistapojen ja menetelmien jatkuvaa kehittämistä yhteistyössä suomalaisten ja kansainvälisten sidosryhmien kanssa. Vahvistamme ja tuemme myös Sitran muutoksentekokyvykkyyttä.